

**UDRUŽENJE SUDIJA/SUDACA
U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE**

PRAVO I PRAVDA
ČASOPIS ZA PRAVNU TEORIJU I PRAKSU

SARAJEVO, GODINA XVI, BROJ 1., 2017.

Ljiljana FILIPOVIĆ

PRIVREMENE MJERE OSIGURANJA ODUZIMANJA IMOVINSKE KORISTI
PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM U FEDERACIJI BiH (217-243)

DR. SC. LJILJANA FILIPOVIĆ, sudija Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine

PRIVREMENE MJERE OSIGURANJA ODUZIMANJA IMOVINSKE KORISTI PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE

Sažetak: U radu su analizirane relevantne odredbe Zakona o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, Zakona o parničnom postupku i Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom koje se odnose na privremene mjere osiguranja oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. Ukazano je na postojanje dva sistema određivanja privremenih mjera osiguranja i data ocjena nužnosti njihovog postojanja. Zatim je dat prikaz načina određivanja privremenih mjera osiguranja oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom prema Zakonu o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine koji se u toj materiji poziva na odredbe izvršnog postupka umjesto na odredbe parničnog postupka. U tom dijelu ukazano je na, na Zakonu o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine zasnovana, odstupanja u postupku određivanja privremenih mjera osiguranja oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom u određenim segmentima od postupka propisanog u Zakonu o parničnom postupku. Dat je prikaz i uređenja privremenih mjera osiguranja prema Zakonu o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom i odnosne sudske prakse. U zaključku je ukazano na potrebu preispitivanja određenih rješenja u Zakonu o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom.

Ključne riječi: oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, uvjeti i postupak određivanja privremenih mjera osiguranja, predlagatelj osiguranja, protivnik osiguranja.

1. Uvod.

Od 12.03.2015. godine, kada je u Federaciji Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Federacija BiH) počeo da se primjenjuje Zakon o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom¹ (u daljem tekstu: ZONSIKD),

¹ Službene novine Federacije BiH, broj 16/14. U skladu s odredbom člana 41., Zakon je stupio na snagu osmog dana od dana objavljivanja u Službenim novinama Federacije

Ljiljana FILIPOVIĆ

PRIVREMENE MJERE OSIGURANJA ODUZIMANJA IMOVINSKE KORISTI
PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM U FEDERACIJI BiH (217-243)

u pravnom sistemu Federacije BiH egzistiraju dva režima određivanja privremenih mjera osiguranja oduzimanja imovinske koristi stečene krivičnim djelom – jedan propisan tim zakonom i drugi, propisan Zakonom o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine² (u daljem tekstu: ZKP FBiH).

Naime, ZONSIKD-om je propisano da se odredbe tog zakona primjenjuju u postupcima za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelima propisanim Krivičnim zakonom Federacije Bosne i Hercegovine³ (u daljem tekstu: KZ FBiH) za koja se može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna.⁴ Istovremeno, tim zakonom je propisano da se odredbe drugih zakona kojima se uređuje utvrđivanje, osiguranje oduzimanja, izvršenje odluka o oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom i upravljanje oduzetom imovinom primjenjuju samo ako tim zakonom nije drukčije propisano.⁵ Iz toga slijedi da se na postupak osiguranja oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelima koja nisu propisana KZ-om FBiH, imovinske koristi pribavljene krivičnim djelima propisanim KZ-om FBiH za koja se ne može izreći kazna zatvora od tri godine ili teža kazna te imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom propisanim zakonima o izmjenama i dopuna KZ-a FBiH, donesenim 2014. i 2016. godine i, eventualno, kasnije,⁶ primjenjuje režim privremenih mjera osiguranja propisan ZKP-om FBiH.

Iz tog razloga za prikaz postojećeg zakonskog uređenja privremenih mjera osiguranja oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelima u Federaciji BiH neophodno je dati pregled uređenja privremenih mjera osiguranja oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom u

BiH (03.09.2014. godine) a počeo se primjenjivati nakon šest mjeseci od dana stupanja na snagu.

² Službene novine Federacije BiH, broj 35/03, 37/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 27/07, 53/07, 9/09, 12/10, 8/13 i 59/14.

³ Službene novine Federacije BiH, broj 35/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14, 76/14 i 46/16. Međutim, odredba člana 2. stav 4. ZONSIKD-a značenje KZ-a FBiH, u smislu tog zakona, ograničava na KZ FBiH i zakone o njegovim izmjenama i dopunama objavljene u Službenim novinama Federacije BiH, broj 35/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11.

⁴ Član 3. ZONSIKD-a.

⁵ Član 1. stav 3. ZONSIKD-a.

⁶ Vidjeti gore pod 3.

Ljiljana FILIPOVIĆ

PRIVREMENE MJERE OSIGURANJA ODUZIMANJA IMOVINSKE KORISTI
PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM U FEDERACIJI BiH (217-243)

ZKP-u FBiH kao i njihovog uređenja u ZONSIKD-u (u tzv. redovnom postupku za oduzimanje imovinske koristi).

Ali, prije toga, potrebno je osvrnuti se na samu činjenicu postojanja dva režima zakonskog uređenja privremenih mjera osiguranja oduzimanja imovinske koristi. S obzirom da ih oba primjenjuju isti sudovi i u istom krivičnom postupku, propisanom ZKP-om FBiH, očito je da se opravdanje za njihovo paralelno postojanje ne može tražiti u tome što je jedan od njih predviđen za neke posebne sudove ili posebni krivični postupak. Pokušaj pronalaženja smisla postojanja dva različita zakonska sistema privremenih mjera osiguranja oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom s obzirom na to kada je donesen zakon kojim je propisano određeno krivično djelo ili s obzirom na to da li je krivično djelo propisano KZ-om FBiH ili nekim drugim zakonom ostaje, takođe, neuspješan. Svrha ovih mjera je osiguranje eventualnog oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom u skladu sa jednim od osnovnih pravnih principa da niko ne može zadržati imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom i koji je već bio propisan u KZ-u FBiH prije donošenja ZONSIKD-a⁷, pa je, za uvjete i postupak njihove primjene irelevantno da li je krivično djelo propisano KZ-om FBiH prije ili nakon stupanja na snagu ZONSIKD-a odnosno da li je krivično djelo propisano KZ-om FBiH ili je riječ o krivičnom djelu iz tzv. posebnog krivičnog zakonodavstva. Restorativni karakter mjere oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom⁸, čijem osiguranju one služe isključuje neophodnost vezivanja uvjeta i načina primjene mjera osiguranja za krivična djela određene težine. Navedeno pokazuje da postojanje dva različita načina zakonskog uređenja privremenih mjera osiguranja oduzimanja imovinske koristi nema opravdanje.

Odsustvo stvarnog opravdanja postojanja dva režima privremenih mjera osiguranja oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom omogućava donošenje zaključka o nepotrebnom kompliciranju zakonskog uređenja privremenih mjera osiguranja oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.

⁷ Član 114. stav 1. KZ-a FBiH.

⁸ Ivičević Karas, E., Komentar Zakona o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem, Narodne novine, Zagreb, 2011. godina, str. 7.

2. Uređenje privremenih mjera osiguranja oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom u ZKP-u FBiH.

Prema ZKP-u FBiH, kad dolazi u obzir oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom sud će po službenoj dužnosti po odredbama koje važe za izvršni postupak odrediti privremene mjere osiguranja.⁹ Međutim, ubrzo nakon stupanja na snagu ZKP-a FBiH¹⁰, u Federaciji BiH donijet je novi Zakon o izvršnom postupku¹¹ prema kojem privremene mjere osiguranja nisu više materija tog zakona. Donošenjem Zakona o parničnom postupku¹² (u daljem tekstu: ZPP) one su postale materija parničnog postupka. Brojnim izmjenama i dopunama ZKP-a FBiH, koje su uslijedile nakon donošenja ZPP-a, nije izvršeno usaglašavanje ZKP-a FBiH sa tom izmjenom. Prema tome, iako propisuje mogućnost ograničenja prava na mirno uživanje imovine određivanjem privremenih mjera osiguranja oduzimanja imovinske koristi, ZKP FBiH to sada čini upućivanjem na pogrešan zakon.

ZPP pak određuje da se mjera osiguranja može odrediti pod dva kumulativna uvjeta.

Jedan uvjet je da je predlagač osiguranja učinio vjerovatnim¹³ postojanje potraživanja ili prava, a drugi je da postoji opasnost da bi bez takve mjere protivnik osiguranja mogao spriječiti ili znatno otežati ostvarenje potraživanja posebno time što će svoju imovinu otuđiti, prikriti, opteretiti ili

⁹ Član 416. ZKP-a FBiH.

¹⁰ ZKP FBiH je stupio na snagu 01.08.2003. godine.

¹¹ Službene novine FBiH, broj 32/03, 52/03, 33/06, 39/06, 35/12 i 46/16.

¹² Službene novine FBiH, broj 53/03, 73/05, 19/06 i 98/15.

¹³ Određujući pojam vjerojatnosti kao mjere utvrđenosti činjenica, Dika navodi: „Vjerojatnost znači uvjerenost u mogućnost postojanja, nastupanja nečega u prilog koje mogućnosti govore određeni argumenti koji je čine više ili manje izglednom, ostvarljivom, dakle, takvu uvjerenost u nešto koja ne isključuje razumnu sumnju u mogućnost postojanja, nastanka nečeg drugog. Takvo određenje toga pojma obuhvaća vrlo široku skalu mogućnosti postojanja, nastupanja nečega, zbog čega bi se moglo govoriti i o različitim stupnjevima vjerojatnosti.“ (Dika, M., O standardima utvrđenosti činjenica u parničnom postupku, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, v. 36., br. 1, (2015), str. 39.). Isti autor smatra da u slučajevima odlučivanja o mjerama osiguranja „bila bi u pravilu riječ o tzv. pretežnijoj vjerojatnosti“. (Ibidem, str. 47.)

Ljiljana FILIPOVIĆ

PRIVREMENE MJERE OSIGURANJA ODUZIMANJA IMOVINSKE KORISTI
PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM U FEDERACIJI BiH (217-243)

na drugi način njom raspolagati odnosno promijeniti postojeće stanje stvari ili na neki drugi način štetno utjecati na prava predlagača osiguranja.¹⁴

Primijenjena na postupak određivanja privremenih mjera osiguranja oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, odnosno odredba ZPP-a nameće obavezu za sud, budući da se mjere osiguranja prema ZKP-u FBiH određuju po službenoj dužnosti, da u rješenju kojim se određuju mjere osiguranja najprije navede razloge na osnovu kojih je našao vjerovatnim postojanje potraživanja Federacije BiH u vezi sa oduzimanjem imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. S obzirom na uobičajeno shvatanje standarda dokazivanja „vjerovatno“ u krivičnom postupku,¹⁵ sud je dužan u rješenju o određivanju mjera osiguranja navesti razloge zbog kojih nalazi da postoji više od osnova sumnje da postoji potraživanje Federacije BiH u vidu oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. Praktično, to znači da je sud dužan navesti razloge iz kojih proizilazi više od osnova sumnje da je krivičnim djelom povodom kojeg se vodi krivični postupak pribavljena imovinska korist.

Budući da obaveza postupanja suda po službenoj dužnosti ne isključuje pravo stranaka da predlažu odnosno iniciraju takvo postupanje suda, ni u postupku određivanja privremenih mjera osiguranja u skladu sa ZKP-om FBiH nije isključeno pravo tužitelja da podnese prijedlog za njihovo određivanje. S obzirom na tužiteljski karakter istrage, teško je očekivati da će sud, u toj fazi krivičnog postupka, biti u situaciji da po službenoj dužnosti određuje privremene mjere osiguranja oduzimanja imovinske koristi

¹⁴ Član 269. stav 1. ZPP-a. Čizmić ukazuje: „Ugrožavajuća ponašanja protivnika osiguranja mogla bi biti faktična ponašanja ili pravne raspoložbe. Među faktične radnje bi spadali npr. prikrivanje, odnošenje ili prenošenje (npr. stvari ili novca u drugo mjesto ili drugu banku), uništenje, oštećenje, prerada dijelova imovine, njihovo neodržavanje, često mijenjanje boravišta; pravnim raspoložbama trebalo bi smatrati otuđenje ili opterećenje dijelova imovine, davanje u zakup ili u najam; razne druge sporazume s trećim o dijelovima imovine, nemarno vođenje poslova, propuštanje prisilnog ostvarenja tražbina, i sl.“ (Čizmić, J. Komentar Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, Privredna štampa, Sarajevo, 2009. godine, str. 577.).

¹⁵ „... vjerovatnost ne mora imati obilježja ili kvalitet sigurnosti u pogledu izvršenja krivičnog djela, dovoljno je da postoji sumnja u tom pravcu, i to sumnja koja je po svom intenzitetu između osnova sumnje i osnovane sumnje.“ (Sijerčić-Čolić, H., Hadžiomerađić, M., Jurčević, M., Kaurinović, D., Simović, M., Komentari zakona o krivičnom/kaznenom postupku u Bosni i Hercegovini, Zajednički projekat Vijeća Evrope i Evropske komisije, Sarajevo, 2005. godina, str. 187.)

pribavljene krivičnim djelom. U slučaju podnošenja takvog prijedloga, za tužitelja postoji obaveza da navede dokaze i podatke iz kojih, po njegovom mišljenju, proističe vjerovatno postojanje potraživanja Federacije BiH u vezi sa oduzimanjem imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.

Drugi uvjet za određivanje mjera osiguranja prema ZPP-u je postojanje opasnosti da bi bez takve mjere protivnik osiguranja mogao spriječiti ili znatno otežati ostvarenje potraživanja.¹⁶ S obzirom da, prema ZKP-u FBiH, privremene mjere osiguranja određuje sud po službenoj dužnosti, sud je dužan da u rješenju o njihovom određivanju navede razloge na osnovu kojih je utvrdio da postoji opasnost da bi bez takve mjere protivnik osiguranja mogao spriječiti ili znatno otežati ostvarenje potraživanja Federacije BiH. ZPP, u pogledu ovog drugog uvjeta za određivanje mjera osiguranja, ne propisuje dokazni standard odnosno ne određuje u kojoj mjeri se sud mora uvjeriti o postojanju takve opasnosti. S obzirom da je to jedan od dva kumulativno propisana uvjeta za određivanje mjera osiguranja, može se zaključiti da je i u pogledu ovog uvjeta potrebna vjerovatnost o njegovom postojanju. Sud bi, dakle, na osnovu raspoloživih dokaza i podataka trebao zaključiti da postoji više od osnova sumnje da takva opasnost postoji.

Kao i u pogledu prvog uvjeta iz navedene odredbe ZPP-a, u slučaju podnošenja prijedloga od strane tužitelja za određivanje ovakve mjere, tužitelj treba ponuditi dokaze i podatke iz kojih proizilazi da je vjerovatno postojanje opasnosti da bi bez takve mjere protivnik osiguranja mogao spriječiti ili znatno otežati ostvarenje potraživanja.

ZKP FBiH ne propisuje postupak određivanja privremenih mjera osiguranja oduzimanja imovinske koristi. Slijedom odnosnih odredaba ZPP-a, privremene mjere osiguranja se mogu odrediti prije pokretanja i tokom sudske postupka pa i nakon završetka tog postupka, sve dok izvršenje ne bude provedeno.¹⁷

¹⁶ Prema Čizmiću, „Da bi dokazao vjerovatnost postojanja opasnosti, predlagatelj bi osiguranja bio zapravo dužan učiniti vjerovatnim (1) da protivnik osiguranja poduzima ili da bi mogao poduzeti neku ugrožavajuću radnju te (2) uzročnu vezu između toga ponašanja i posljedice koja bi se sastojala u sprečavanju ili znatnom otežanju naplate njegove tražbine.“ (Čizmić, J., supra, bilj. 14. str. 577.).

¹⁷ Član 276. stav 1. ZPP-a.

ZPP propisuje da se mjera osiguranja ne može odrediti ako protivnik osiguranja nije imao mogućnosti da se o prijedlogu za njeno određivanje izjasni.¹⁸ To za krivični sud, kada privremene mjere osiguranja oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom određuje prema ZKP-u FBiH, podrazumijeva obavezu ili održavanja ročišta na kome će se protivniku osiguranja pružiti takva mogućnost ili osiguranja drugog načina izjašnjenja protivnika osiguranja o namjeri suda da odredi privremene mjere osiguranja. Postupanje u skladu sa odredbama ZPP-a, nameće krivičnom sudu i obavezu da eventualni prijedlog tužitelja za određivanje mjera osiguranja, zajedno s priložima, dostavi protivniku osiguranja uz pouku da on može podnijeti pismeni odgovor na prijedlog za određivanje mjere osiguranja u roku od osam dana.¹⁹ To bi redovno vodilo ostavljanju mogućnosti protivniku osiguranja da osužeti osiguranje oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. Stoga krivičnom sudu, kako bi to izbjegao, preostaje pribjegavanje zakonskoj mogućnosti određivanja mjera osiguranja bez prethodnog obavješćavanja i saslušanja protivnika osiguranja ako nađe vjerovatnim da je mjera osiguranja osnovana i hitna i da bi se drugačijim postupanjem izgubila svrha mjera osiguranja.²⁰ Iako takvu mogućnost ZPP vezuje uz postojanje odgovarajućeg prijedloga predlagatelja osiguranja, ovlaštenje suda prema ZKP-u FBiH da po službenoj dužnosti odredi privremene mjere osiguranja oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, podrazumijeva i pravo suda da po službenoj dužnosti i na taj način odredi privremene mjere osiguranja. Naravno, takvo postupanje nameće i obavezu za sud (pa i za tužitelja ukoliko podnese takav prijedlog) da u svojoj odluci navede razloge zbog kojih smatra da su bili ispunjeni uvjeti za takvo postupanje.

U takvom slučaju, prema ZPP-u, sud dostavlja odmah svoju odluku protivniku osiguranja koji, u roku od tri dana, može osporiti razloge za određivanje privremene mjere nakon čega sud mora zakazati ročište u

¹⁸ Član 277. stav 1. ZPP-a.

¹⁹ Član 277. stav 2. ZPP-a.

²⁰ Član 278. stav 1. ZPP-a. Čizmić smatra: „Mora se raditi o takvom slučaju da sud može izvesti zaključak da će, ukoliko se predložena privremena mjera osiguranja ne usvoji postati bespredmetno bilo kakvo raspravljanje o tužbenom zahtjevu koje se osigurava tom privremenom mjerom. Dovoljno je učiniti vjerovatnim da bi takve posljedice u konkretnoj životnoj situaciji zbilja mogle nastati, pa se ne mora nesumnjivo dokazivati njihov nastanak.“ (Čizmić, J., supra, bilj. 14., str. 590.).

naredna tri dana.²¹ Nakon održanog ročišta, sud posebnim rješenjem ili ukida rješenje o određivanju privremene mjere ili ga zamjenjuje novim rješenjem o određivanju mjere osiguranja²². Protiv tog novog rješenja o određivanju privremene mjere može se izjaviti žalba u roku od osam dana od dana dostavljanja rješenja²³. Ako je rješenje o određivanju mjere osiguranja u prvom stepenu donio kantonalni sud ili Vrhovni sud Federacije, žalba protiv tog rješenja nije dopuštena.²⁴

Međutim, u zakonskoj odredbi posvećenoj privremenim mjerama osiguranja oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, ZKP FBiH upućuje i na shodnu primjenu odredbe tog zakona koja se odnosi na privremene mjere osiguranja imovinsko-pravnog zahtjeva nastalog usljed učinjenja krivičnog djela.²⁵ Za temu ovog rada bitno je da zakonska odredba koja se odnosi na privremene mjere osiguranja imovinsko-pravnog zahtjeva²⁶ propisuje da rješenje o privremenim mjerama osiguranja donosi sud i da je protiv tog rješenja dozvoljena žalba o kojoj odlučuje vanraspravno vijeće tog suda. Iz toga slijedi da se pitanje osporavanja rješenja o određivanju privremenih mjera osiguranja donijetih na osnovu odredbe člana 416. ZKP-a FBiH ipak drugačije rješava nego u parničnom postupku.

ZKP FBiH ne određuje koje se mjere osiguranja oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom mogu izreći. Njihovo određivanje po odredbama koje važe za parnični postupak podrazumijeva vezanost suda za tim zakonom predviđene mjere osiguranja u zavisnosti od vrste potraživanja koje se osigurava odnosno od oblika imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom čije se oduzimanje osigurava (mjere osiguranja novčanog potraživanja,²⁷ mjere osiguranja potraživanja koje je upravljeno na određenu

²¹ Član 278. stav 2. ZPP-a.

²² Član 278. stav 3. ZPP-a.

²³ Član 282. stav 1. ZPP-a.

²⁴ Član 282. stav 5. ZPP-a.

²⁵ Član 416. ZKP-a FBiH.

²⁶ Član 216. ZKP FBiH.

²⁷ Prema članu 271. stav 1. ZPP-a, to su:

- 1) zabrana protivniku osiguranja da otuđi, sakrije, optereti ili raspolaže određenom imovinom u vrijednosti koja je dostatna za osiguranje potraživanja predlagatelja osiguranja. Ova zabrana će se zabilježiti u odgovarajućim javnim registrima;
- 2) čuvanje imovine na koju se odnosi zabrana iz tačke 1. ovog stava i to polaganjem u polog suda ako je to moguće ili predajom u posjed trećoj osobi;

stvar ili njen dio²⁸ i mjere osiguranja drugih prava ili održavanja postojećeg stanja²⁹). Značajno je naglasiti da su privremene mjere osiguranja novčanog potraživanja i potraživanja koje je upravljeno na određenu stvar ili njen dio taksativno nabrojane dok za osiguranje drugih prava ili održavanje postojećeg stanja, ZPP propisuje mogućnost, osim onih izričito nabrojanih, određivanje i svake druge mjere za koju sud ocijeni da je nužna za osiguranje tužbenog zahtjeva predlagatelja osiguranja.³⁰

Imajući u vidu relevantnu odredbu KZ-a FBiH o načinu oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom koja propisuje da se od učinitelja oduzima novac, predmeti od vrijednosti i svaka druga imovinska

-
- 3) zabrana dužniku protivnika osiguranja da isplati protivniku osiguranja potraživanje ili da mu preda stvar, kao i zabrana protivniku osiguranja da primi stvar, da naplati potraživanje i da njome raspolaže. Ova zabrana se može izreći i svakoj drugoj osobi od koje protivnik osiguranja može zahtijevati isplatu ili predaju stvari;
 - 4) predbilježba založnog prava na nekretnini protivnika osiguranja ili na pravu uknjiženom na nekretnini do vrijednosti dosuđene glavne tražbine s kamatama i troškovima.

²⁸ Prema članu 272. stav 1. ZPP-a, to su:

- 1) Zabrana protivniku osiguranja otuđenja, skrivanja, optrećenja ili raspolaganja imovinom na koju je upravljeno potraživanje. Ako se imovina nalazi u Bosni i Hercegovini, ova će se zabrana zabilježiti u odgovarajućim javnim registrima;
- 2) čuvanje imovine na koju se odnosi zabrana iz tačke 1. ovoga stava i polaganjem u pologu suda, ako je to moguće, ili predajom u posjed trećoj osobi;
- 3) zabranom protivniku osiguranja da preduzima radnje koje mogu nanijeti štetu imovini na koju je upravljeno potraživanje ili nalog protivniku osiguranja da obavi određene radnje potrebne da bi se sačuvala imovina ili da bi se održalo postojeće stanje stvari;
- 4) ovlaštenje predlagatelju osiguranja da poduzme određene aktivnosti.

²⁹ Prema članu 273. stav 1. ZPP-a, to su:

- 1) zabrana protivniku osiguranja da preduzima određene aktivnosti ili nalog da preduzme određene aktivnosti u cilju održavanja postojećeg stanja ili sprečavanja nastanka štete suprotnoj stranci;
- 2) ovlaštenje predlagatelju osiguranja da preduzme određene aktivnosti;
- 3) povjeravanje određene imovine protivnika osiguranja trećoj osobi na čuvanje i skrb;
- 4) odlaganje postupka izvršenja po prijedlogu trećih osoba, pod uvjetima predviđenim zakonom kojim se uređuje izvršni postupak; i
- 5) druge mjere koje sud odredi kao nužne za osiguranje tužbenog zahtjeva predlagatelja osiguranja.

³⁰ Član 271-273. ZPP-a.

korist koja je pribavljena krivičnim djelom, a ako lišenje nije moguće, da će se učinitelj obavezati na isplatu novčanog iznosa srazmjernog pribavljenoj imovinskoj koristi,³¹ potrebno je istaknuti da i iz odredaba ZPP-a koje se odnose na sudske mjere osiguranja jasno proizilazi nužnost poštivanja principa proporcionalnosti kod određivanja mjera osiguranja. ZPP, naime, izričito propisuje da se radi osiguranja novčanog potraživanja, mjera osiguranja određuje u vrijednosti koja je dovoljna za osiguranje potraživanja predlagača osiguranja.³² Ako se radi o mjeri osiguranja oduzimanja imovinske koristi upravljenoj na određenu stvar koja je neposredno pribavljena krivičnim djelom, zahtjev za proporcionalnošću proizilazi iz samog zakonom propisanog načina određivanja mjere osiguranja u tom slučaju. Ona se tada određuje u vidu zabrane otuđenja, sakrivanja, opterećenja ili raspolaganja imovinom na koju je upravljeno potraživanje, čuvanja imovine na koju se odnose te zabrane (polaganjem u depozit suda, ako je to moguće ili predajom trećoj osobi) ili drugim zabranama koje se direktno odnose na imovinu na koju je upravljeno potraživanje.³³

U odredbi člana 416. posvećenoj privremenim mjerama osiguranja, ZKP FBiH ne određuje da li se te mjere određuju isključivo prema osumnjičenom i optuženom odnosno učinitelju krivičnog djela kojim je pribavljena imovinska korist ili se mogu odrediti i prema drugim osobama na koje je imovinska korist pribavljena krivičnim djelom prenesena. Sa svoje strane, ZPP govori o protivniku osiguranja kao osobi prema kojoj se određuju sudske mjere osiguranja ali i o njegovom dužniku i svakoj drugoj osobi od koje protivnik osiguranja može zahtijevati isplatu ili predaju stvari.³⁴ Kako relevantna odredba KZ-a FBiH propisuje da se imovinska korist pribavljena krivičnim djelom može oduzeti osobi na koju je prenesena bez naknade ili uz naknadu koja ne odgovara stvarnoj vrijednosti ako je ona znala ili mogla znati da je imovinske korist pribavljena krivičnim djelom,³⁵ očito je da se i privremene mjere osiguranja na osnovu člana 416. ZKP-a FBiH mogu odrediti i prema njima.

ZPP takođe propisuje da će u rješenju o određivanju mjere osiguranja sud odrediti vrstu mjere, sredstva kojima će se ona prinudno ostvariti i predmet

³¹ Član 115. stav 1. KZ-a FBiH.

³² Član 271. stav 1. tačka 1) ZPP-a.

³³ Član 272. stav 1. tačka 1)-4) ZPP-a.

³⁴ Članovi 271. stav 1., 272. stav 1. i 273. stav 1. ZPP-a.

³⁵ Član 115. stav 1. KZ-a FBiH.

mjere osiguranja.³⁶ Određivanje privremenih mjera osiguranja oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom u krivičnom postupku po pravilima koja važe za parnični postupak podrazumijeva odgovarajuću sadržinu i rješenja donesenih u krivičnom postupku. Ako se radi o određivanju tih mjera na prijedlog tužitelja, taj prijedlog, osim navedenih podataka, mora da sadrži i označenje imovinske koristi čije se osiguranje oduzimanja traži³⁷.

ZKP FBiH ne propisuje vrijeme na koje se određuju privremene mjere osiguranja oduzimanja imovinske koristi. Primjena odredaba koje važe za parnični postupak podrazumijeva da izrečena mjera osiguranja ostaje na snazi do naredne odluke suda o mjeri osiguranja odnosno zakonom propisano vrijeme nakon izricanja odnosno pravosnažnosti presude.³⁸ Međutim, protivnik osiguranja ima pravo inicirati ukidanje određene mjere osiguranja ako su se okolnosti zbog kojih je mjera određena promijenile tako da ona više nije potrebna.³⁹ Ovo praktično podrazumijeva obavezu protivnika osiguranja da u prijedlogu za ukidanje mjere osiguranja navede podatke i dokaze iz kojih proizilazi da su se promijenile okolnosti zbog kojih je mjera osiguranja određena i da ona više nije potrebna. Takvo pravo protivnika osiguranja znači postojanje obaveze za sud da ispita navode iz prijedloga za ukidanje mjere osiguranja i povodom njega donese odgovarajuću odluku.

Privremene mjere osiguranja propisane članom 416. ZKP-a FBiH nisu jedino oruđe kojima organi krivičnog postupka raspolažu u pogledu osiguranja oduzimanja imovinske koristi u skladu sa tim zakonom. ZKP FBiH sadrži u Glavi VIII – Radnje dokazivanja, Odjeljak 2 – Privremeno oduzimanje predmeta i imovine, odredbe naslovljene: Naredba za oduzimanje predmeta,⁴⁰ Naredba banci i drugoj pravnoj osobi⁴¹ i Privremeno oduzimanje imovine radi osiguranja⁴². Te radnje, u toku istrage, preduzima sud ali na prijedlog tužitelja. Prema izričitim zakonskim odredbama, prva i treća radnja se mogu preduzeti u odnosu na predmete koji se po KZ-u FBiH imaju

³⁶ Član 279. stav 1. ZPP-a.

³⁷ Član 276. stav 3. ZPP-a.

³⁸ Član 281. ZPP-a.

³⁹ Član 285. stav 2. ZPP-a.

⁴⁰ Član 79. ZKP-a FBiH.

⁴¹ Član 86. ZKP-a FBiH

⁴² Član 87. ZKP-a FBiH.

oduzeti.⁴³ Naredba banci ili drugoj pravnoj osobi pak predviđa donošenja rješenja suda kojim se pravnoj ili fizičkoj osobi naređuje da privremeno obustavi izvršenje finansijske transakcije za koju postoji sumnja da predstavlja krivično djelo ili da je namijenjena učinjenju krivičnog djela, da služi prikrivanju krivičnog djela ili prikrivanju dobiti ostvarene krivičnim djelom.⁴⁴ Treća od tih odredaba (Privremeno oduzimanje imovine radi osiguranja) izričito govori i o mjerama zaplijene i drugim privremenim mjerama kako bi se spriječilo korištenje, otuđenje ili raspolaganje tom imovinom,⁴⁵ pa čak, kada postoji opasnost od odlaganja, ovlašćuje ovlaštene službene osobe na preduzimanje tih radnji.⁴⁶ Prema tome, tim radnjama mogu biti obuhvaćeni i predmeti koji predstavljaju imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom jer su i to predmeti koji se prema KZ-u FBiH imaju oduzeti. Zbog upotrebe termina „predmeti“ i „dobit ostvarena krivičnim djelom“, postoje mišljenja da tim radnjama mogu biti obuhvaćeni samo predmeti odnosno novčana sredstva za koja postoje osnovi sumnje da su neposredno pribavljeni učinjenjem krivičnih djela.⁴⁷

3. Uređenje privremenih mjera osiguranja oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom u ZONSIKD-u.

Iako posebno regulira postupak osiguranja oduzimanja imovinske koristi u Odjeljku III.D., ZONSIKD ne isključuje primjenu drugih zakona u tom postupku jer, kao što je već pomenuto, propisuje da se odredbe drugih zakona kojima se uređuje osiguranje oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom primjenjuju samo ako tim zakonom nije drukčije propisano⁴⁸.

S obzirom na njegov naziv (Zakon o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom), odmah na početku njegove primjene pojavilo se pitanje da li se privremene mjere osiguranja u skladu sa ZONSIKD-om mogu

⁴³ Član 79. stav 1. i član 87. stav 1. ZKP-a FBiH.

⁴⁴ Član 86. stav 4. ZKP-a FBiH.

⁴⁵ Član 87. stav 1. ZKP-a FBiH.

⁴⁶ Član 87. stav 2. ZKP-a FBiH.

⁴⁷ Ivičević smatra da primjenom ovih radnji nije moguće privremeno oduzeti protivvrijednost pribavljene imovinske koristi odnosno predmeta koji je čine. (Ivičević, E., Oduzimanje imovinske koristi pribavljene kaznenim djelom, Hrvatsko udruženje za kaznene znanosti i praksu i Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske, Zagreb, 2004., str. 103.).

⁴⁸ Član 1. stav 3. ZONSIKD-a.

Ljiljana FILIPOVIĆ

PRIVREMENE MJERE OSIGURANJA ODUZIMANJA IMOVINSKE KORISTI
PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM U FEDERACIJI BiH (217-243)

odrediti samo na imovini koja je neposredno stečena krivičnim djelom i iz čega proizilazi nezakonitost njenog sticanja ili na bilo kojoj imovini protivnika osiguranja. Polazeći od naziva odnosno Odjeljka ZONSIKD-a (III.D. Osiguranje oduzimanja imovinske koristi) i relevantne odredbe KZ-a FBiH o načinu oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom⁴⁹, u praksi je zauzet stav da predmet osiguranja može biti bilo koja imovina protivnika osiguranja koja je pogodna za izvršenje mjere oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.⁵⁰

Osnovne novine koje je ovaj zakon donio u postupak određivanja privremenih mjera osiguranja je uvođenje zakonske pretpostavke o postojanju opasnosti da potraživanja Federacije BiH u pogledu oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom neće moći biti ostvarena ili da će njihovo ostvarenje biti otežano ako privremena mjera ne bude određena⁵¹ i propisivanje mogućnosti određivanja privremenih mjera osiguranja i prije nego što je osumnjičenom, optuženom ili povezanoj osobi

⁴⁹ Prema odredbi člana 114. stav 1. KZ-a FBiH, učinitelju će se oduzeti novac, predmeti od vrijednosti i svaka druga imovinska korist koja je pribavljena krivičnim djelom, a ako lišenje nije moguće, učinitelj će se obavezati na isplati novčanog iznosa srazmjernog pribavljenoj imovinskoj koristi.

⁵⁰ Vrhovni sud FBiH je u svom rješenju broj 09 0 K 023702 16 Kž 9 od 13.07.2016. godine, polazeći od toga da se u konkretnom slučaju radi o postupku osiguranja oduzimanja imovinske koristi koji se provodi u skladu sa odredbama Glave III, Odjeljak D. Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom, koji nosi naziv – Osiguranje oduzimanja imovinske koristi, naveo: „Dakle, ne radi se o osiguranju oduzimanja imovine neposredno stečene krivičnom djelom nego o osiguranju oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. Prema članu 115. stav 1. KZ FBiH, kojim se regulišu načini oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnom djelom, učinitelju će se oduzeti novac, predmeti od vrijednosti i svaka druga imovinska korist koja je pribavljena krivičnim djelom, a, ako oduzimanje nije moguće, učinitelj će se obavezati na isplatu novčanog iznosa srazmjernog pribavljenoj imovinskoj koristi. Stoga se, po ocjeni ovog suda, osiguranje oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom može vršiti i nad imovinom koja bi mogla poslužiti za ovaj drugi zakonom propisani način oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. Smisao navedenih zakonskih odredbi je da se u ovoj fazi postupka, kada postoji sumnja da je krivičnim djelom pribavljena imovinska korist, obezbijedi imovina kako ne bi bila predmet raspolaganja u toku postupka i time osujećeno ili otežano oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. Iz tog razloga je, po ocjeni ovog suda, neutemeljen stav koji se iznosi u žalbi branitelja optuženog da se mjere osiguranja mogu odrediti samo u odnosu na imovinu koja je neposredno pribavljena krivičnim djelom.”

⁵¹ Član 16. stav 1. ZONSIKD-a.

omogućeno da se izjasni o prijedlogu tužitelja za određivanje mjera osiguranja⁵².

Ove novine su značajno olakšale postupak određivanja privremenih mjera osiguranja ali su i otvorile pitanje njihove usklađenosti sa članom 6. stav 2. i stav 1. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu: EKLJP).

Naime, postojanje zakonske pretpostavke⁵³ o postojanju opasnosti da potraživanja Federacije BiH u pogledu oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom neće moći biti ostvarena ili da će njihovo ostvarenje biti otežano ako privremena mjera ne bude određena ima za posljedicu inverziju tereta dokazivanja. Osumnjičeni odnosno optuženi kao osobe prema kojima se uglavnom određuju privremene mjere osiguranja, iako zaštićeni pretpostavkom nevinosti (član 6. stav 2. EKLJP) u pogledu krivnje za krivično djelo za koje se terete, dužni su, ukoliko žele da se oslobode privremenih mjera osiguranja, da dokažu nepostojanje takve opasnosti. Evropski sud za ljudska prava (u daljem tekstu: ESLJP) se već davno izjasnio da EKLJP, u načelu, ne zabranjuje činjenične i pravne pretpostavke ali da su države ugovornice dužne da takve pretpostavke postave unutar razumnih ograničenja koja uzimaju u obzir ulog koji je u pitanju i održavaju prava odbrane.⁵⁴ Kako se određivanje privremenih mjera osiguranja oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom ne može smatrati odlučivanjem o osnovanosti krivične optužbe, te, kako

⁵² Član 16. stav 2. ZONSIKD-a.

⁵³ Prema Krapcu: „Pretpostavke su činjenice koje ne trebamo utvrđivati nego ih unaprijed uzimamo kao utvrđene zato što za njihovo postojanje govori prirodno stanje stvari, pravila općeg ljudskog iskustva, stečenog na velikom broju slučajeva iz života (tzv. prirodne presumpcije) ili zato što nam to u situaciji donošenja pravne odluke nalaže određeno pravno pravilo (tzv. pravne presumpcije). Zapravo, i u jednom i u drugom slučaju sud mora, stoga što je utvrđena (ili nije utvrđena) kakva činjenica, smatrati da postoji neka druga, pravno relevantna činjenica, koju bi inače bilo teško utvrditi. Njihova svrha je, dakle, olakšati utvrđivanje činjenica jer sud oslobađaju dužnosti da to čini u situacijama koje se – prema općim pravilima iskustva ili zakonodavčevu očekivanju – smatraju podudarnim sa stvarnim stanjem stvari. Ako to, međutim, nije slučaj, presumpcije se u konkretnom predmetu mogu, u pravilu, obarati utvrđivanjem suprotnog od onog što pretpostavljaju.“ (Krapac, D., Kazneno procesno pravo, Prva knjiga: Institucije, Narodne novine, Zagreb, 2012. godina, str. 407.)

⁵⁴ Presuda ESLJP Salabiaku protiv Francuske od 17.10.1988. godine, § 28, zahtjev broj 10519/83.

Ljiljana FILIPOVIĆ

PRIVREMENE MJERE OSIGURANJA ODUZIMANJA IMOVINSKE KORISTI
PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM U FEDERACIJI BiH (217-243)

rješenja kojim se određuju po svojoj prirodi predstavljaju privremene odluke, a osobe na koje se odnose ih mogu osporavati žalbom⁵⁵ ili predlagati njihovo ukidanje i prije isteka vremena na koje su određene, čini se da pomenuta pretpostavka, uvedena ZONSIKD-om, nije protivna EKLJP odnosno navedenom stavu ESLJP.

Postojanje navedene zakonske pretpostavke ima za posljedicu odsustvo obaveze suda da pri donošenju rješenja o određivanju privremenih mjera osiguranja ocjenjuje odnosno utvrđuje postojanje opasnosti da potraživanja Federacije BiH u pogledu oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom neće moći biti ostvarena ili da će njihovo ostvarenje biti otežano ako privremena mjera ne bude određena i o tome iznosi razloge u svojoj odluci⁵⁶ odnosno odsustvo obaveze tužitelja da ponudi dokaze za to u prijedlogu za određivanje privremenih mjera osiguranja. Međutim, svako obrazloženo osporavanje takve odluke suda od strane protivnika osiguranja uspostavlja obavezu suda da razmotri te navode i izjasni se o njihovoj osnovanosti.⁵⁷

⁵⁵ Član 17. stav 6. ZONSIKD-a.

⁵⁶ Izjašnjavajući se o žalbenom prigovoru odbrane da prvostepeni sud prilikom određivanja privremenih mjera osiguranja nije utvrdio postojanje opasnosti za potraživanja Federacije BiH u pogledu oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, Vrhovni sud Federacije BiH je u svojoj odluci broj 09 0 K 023659 15 Kž od 18.02.2016. godine naveo: "Nije prihvatljiva ni tvrdnja branitelja po kojoj je prilikom donošenja ožalbenog rješenja nepravilno primijenjena odredba člana 16. stav 1. Zakona. Ova odredba inače propisuje da se u postupku osiguranja privremenom mjerom pretpostavlja postojanje opasnosti da potraživanje Federacije Bosne i Hercegovine u pogledu oduzimanja imovinske koristi pribavljene kaznenim djelom neće moći biti ostvarena ili da će njihovo ostvarenje biti otežano ako privremena mjera ne bude određena. Dakle, potpuno suprotno navodima iz žalbe branitelja optuženog A.V., u postupku vezanom za prijedlog mjerodavnog tužitelja za određivanje jedne od privremenih mjera osiguranja iz predmetnog zakona, postojanje ranije navedene opasnosti nije potebno dokazivati jer se ista po samom zakonu pretpostavlja, pa u danim okolnostima njeno utvrđenje nije *conditio sine qua non* za zakonito izricanje predložene privremene mjere."

⁵⁷ O takvoj obavezi suda govori posredno i stav iz odluke Vrhovnog suda Federacije BiH, broj 09 0 K 023702 16 Kž 9 od 13.07.2016. godine: "Odredba člana 16. stav 1. Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom propisuje da se u postupku osiguranja privremenom mjerom pretpostavlja postojanje opasnosti da potraživanje Federacije BiH u pogledu oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom neće moći biti ostvareno ili da će njihovo ostvarenje biti otežano ako privremena mjera ne bude određena. Dakle, u smislu ove zakonske odredbe, ta opasnost se pretpostavlja i ne traži se utvrđivanje postojanja te opasnosti... Stoga se neosnovano žalbom prvostepeno rješenje pobija tvrdnjom da prvostepeni sud nije iznio dokaze na osnovu

Zakonsko rješenje prema kojem se privremena mjera osiguranja može odrediti i prije nego što je osumnjičenom, optuženom ili povezanoj osobi omogućeno da se izjasni o prijedlogu tužitelja za određivanje mjere osiguranja otvorilo je pak pitanje poštivanja načela kontradiktornosti i primjenjivosti člana 6. stav 1. EKLJP. Budući da određivanje privremenih mjera osiguranja oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom nema karakter odlučivanja o osnovanosti krivične optužbe jer će to biti predmet odlučivanja suda presudom donesenom u krivičnom postupku a niti karakter odlučivanja o građanskim obavezama jer će odluka o eventualnom trajnom oduzimanju imovinske koristi biti sadržana u odluci kojom se utvrđuje postojanje krivičnog djela (i krivnje učinitelja)⁵⁸, ni član 6. stav 1. EKLJP nije primjenjiv na ovu situaciju.⁵⁹

kojih je utvrdio postojanje te opasnosti. Međutim, to ne znači da optuženi nema pravo osporavati tu zakonsku pretpostavku. U ovom slučaju, u žalbi nisu navedene konkretne okolnosti koje opovrgavaju tu zakonsku pretpostavku nego je samo paušalno navedeno da optuženi nema namjeru da raspolaže svojom imovinom.”

⁵⁸ ZONSIKD tzv. redovno oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom isključivo vezuje uz donošenje presude kojom se optuženi oglašava krivim (član 10. stav 1. ZONSIKD-a).

⁵⁹ Izjašnjavajući se o žalbenom prigovoru branitelja kojim se zakonitost rješenja o određivanju privremene mjere osiguranja osporavala isticanjem da prije njenog određivanja optuženom nije dostavljen prijedlog za njihovo određivanje, Vrhovni sud Federacije BiH je u svojoj odluci naveo: “... u članu 16. stav 2. ovog zakona je propisano da se osiguranje iz stava 1. te odredbe (kojom se reguliše postupak osiguranja privremenom mjerom) može odrediti i prije nego što je osumnjičenom, optuženom ili povezanom licu omogućeno da se izjasni o prijedlogu tužitelja za određivanje mjera osiguranja. Dakle, ova zakonska odredba je izričita u pogledu postupanja suda u postupku odlučivanja o prijedlogu za određivanje privremene mjere osiguranja i sudu omogućava donošenje rješenja i prije nego što je optuženom omogućeno da se izjasni o podnesenom prijedlogu. Navedeni zakon, također, i optuženom osigurava mogućnost zaštite svojih prava u ovom postupku izjavljivanjem žalbe na rješenje, u skladu sa članom 17. stav 6. Zakona. Odbrana optuženog je izjavljivanjem žalbe na rješenje iskoristila tu svoju zakonsku mogućnost, dok iz stanja spisa kao i navoda žalbe slijedi da je odbrana optuženog u pripremi žalbe izvršila uvid i u prijedlog tužitelja. S obzirom na navedeno, ne mogu se prihvatiti osnovanim navodi u žalbi da je zbog toga što optuženom nije dostavljen prijedlog na odgovor, optuženi doveden u otežanu poziciju i da se naknadnim uvidom u prijedlog tužitelja ne može konvalidirati to što optuženom nije pružena mogućnost da se izjasni o prijedlogu prije nego je sud o istom donio odluku. Takvo postupanje prvostepenog suda utemeljeno je u odredbi člana 16. stav 2. Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom, pa donošenjem pobijanog rješenja optuženom nisu povrijeđena prava na koja se ukazuje u žalbi. Pri tome, potrebno je imati u vidu da postupak osiguranja

Osim navedenih, ZONSIKD je uveo još jednu novinu u postupak određivanja privremenih mjera osiguranja oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. Po tom zakonu postupa se na prijedlog tužitelja⁶⁰ pa i privremene mjere osiguranja sud određuje na prijedlog tužitelja, a ne po službenoj dužnosti. Ovo zakonsko rješenje ima posebno opravdanja u činjenici da istragu vodi tužitelj ali ne slijedi sasvim materijalnopravnu odredbu koja obavezuje sud da oduzme imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom svojom odlukom kojom je utvrđeno da je krivično djelo učinjeno.⁶¹ Takvoj obavezi suda odgovarala bi i mogućnost određivanja privremenih mjera osiguranja po službenoj dužnosti kako bi sud osigurao izvršenje mjere oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, ako je izrekne. ZONSIKD, doduše, propisuje da će sud, u slučaju da tužitelj, u postupku koji se vodi po tom zakonu, ne podnese prijedlog za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, po službenoj dužnosti donijeti odluku o oduzimanju te koristi.⁶² S obzirom na značenje pojma „oduzimanje“ u ZONSIKD-u,⁶³ to bi značilo da je sud, u nedostatku prijedloga tužitelja, dužan po službenoj dužnosti odrediti privremene mjere osiguranja oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom u vidu privremenog oduzimanja imovine. Ali, to otvara pitanje da li se ta obaveza suda odnosi i na druge vrste privremenih mjera osiguranja propisanih u članu 17. stav 2. ZONSIKD-a. I, to nije jedina dilema. ZONSIKD, naime, ne propisuje kad se uspostavlja ta obaveza suda tj. od kojeg stadija krivičnog postupka ili od koje procesne radnje u određenom stadiju postupka nastaje takva obaveza za sud ukoliko nadležni tužitelj ne podnese prijedlog za određivanje privremenih mjera osiguranja niti na osnovu kojih i kako pribavljenih dokaza će sud to učiniti. Naime, prema ZONSIKD-u, i finansijska istraga se vodi po naredbi tužitelja⁶⁴ a i ZKP FBiH, sa svoje strane, propisuje da je tužitelj u toku postupka dužan prikupljati dokaze i

oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom nema karakter postupka odlučivanja o krivičnoj optužbi protiv optuženog u smislu člana 6. stav 1. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda nego mu se privremeno zabranjuje raspolaganje imovinom.”

⁶⁰ Član 1. stav 5. ZONSIKD-a.

⁶¹ Član 114. stav 2. KZ-a FBiH.

⁶² Član 1. stav 6. ZONSIKD-a.

⁶³ Prema odredbi člana 4. stav 1. tačka h) ZONSIKD-a, „oduzimanjem“ se smatra privremeno ili trajno oduzimanje imovine pribavljene krivičnim djelom.

⁶⁴ Član 8. stav 1. ZONSIKD-a

izviđati okolnosti koje su od važnosti za utvrđivanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom.⁶⁵

Iako prilikom određivanja privremenih mjera osiguranja u skladu sa ZONSIKD-om, sud nije dužan utvrđivati postojanje opasnosti za potraživanje Federacije BiH u vidu oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, sud je dužan utvrditi postojanje same sumnje da je imovinska korist pribavljena krivičnim djelom.⁶⁶ ZONSIKD, dakle, ne zahtijeva postojanje osnovane sumnje da je krivičnim djelom pribavljena imovinska korist nego samo postojanje – sumnje što je, opet (kad se stavi u korelaciju sa „osnovima sumnje“ i „osnovanom sumnjom“) jedan dokazni standard viši od onog koji se određuje kao postojanje osnova sumnje.

ZONSIKD propisuje da se privremene mjere osiguranja mogu odrediti u toku ili nakon okončanja krivičnog postupka ali sam ne određuje kada se, u smislu tog zakona, smatra da je krivični postupak započeo odnosno da je u toku. To određenje ne sadrži ni ZKP FBiH. S druge strane, ZONSIKD propisuje da je protivnik osiguranja optuženi i povezana osoba⁶⁷, pa, kako je „optuženi“, u smislu ZKP-a FBiH, osoba protiv koje je jedna ili više tačaka u optužnici potvrđena,⁶⁸ to bi upućivalo da se privremene mjere osiguranja prema ZONSIKD-u ne mogu odrediti prije potvrđivanja optužnice. ZONSIKD, naime, određuje da su izrazi koji su korišteni u tom zakonu, a čije značenje nije posebno određeno u tom zakonu, definirani, između ostalog, u ZKP-u FBiH.⁶⁹ Međutim, u odredbi kojom je propisano da se privremene mjere osiguranja mogu odrediti i prije nego što je protivniku osiguranja omogućeno da se izjasni o prijedlogu tužitelja za njihovo određivanje⁷⁰ kao i u odredbi kojom su propisane pojedine privremene mjere osiguranja koje se mogu odrediti po tom zakonu⁷¹, ZONSIKD izričito pominje i osumnjičenog tj. osobu za koju postoje osnovi sumnje da je učinila krivično djelo⁷², pa se, prema tome kao protivnik osiguranja može pojaviti i osumnjičeni. To dalje

⁶⁵ Član 413. stav 2. ZKP-a FBiH

⁶⁶ Član 17. stav 1. ZONSIKD-a propisuje, naime, da se privremene mjere osiguranja predlažu u cilju osiguranja imovinske koristi za koju se sumnja da je pribavljena krivičnim djelom.

⁶⁷ Član 4. stav 1. tačka g) ZONSIKD-a.

⁶⁸ Član 21. tačka b) ZKP FBiH-a.

⁶⁹ Član 4. stav 1. tačka l) ZKP-a FBiH.

⁷⁰ Član 16. stav 2. ZONSIKD-a.

⁷¹ Član 17. stav 2. ZONSIKD-a

⁷² Član 21. tačka a) ZKP-a FBiH.

znači da se privremene mjere osiguranja prema ZONSIKD-u mogu predložiti i odrediti i tokom istrage odnosno nakon podizanja optužnice i prije njenog potvrđivanja, a, prema izričitoj zakonskoj odredbi, i nakon okončanja krivičnog postupka⁷³.

Jedno od otvorenih pitanja ZONSIKD-a je i da li su privremene mjere osiguranja u tom zakonu taksativno određene ili samo primjera radi. Naime, ZONSIKD najprije ovlašćuje tužitelja da predloži osiguranje oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom bilo kojom privremenom mjerom kojom se najefikasnije može postići svrha osiguranja.⁷⁴ Ali, odmah u sljedećem stavu istog člana, zakon nabraja kojim mjerama se može vršiti osiguranje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom bez naznake da je to nabranje samo primjera radi.⁷⁵

⁷³ Prema odredbi člana 21. ZONSIKD-a, osiguranje privremenom mjerom može trajati najduže 60 dana nakon što sud dostavi predlagaču osiguranja obavijest o tome da je presuda iz čl. 6., 10. i 11. tog zakona postala pravomoćna (stav 1.). Ako je ta presuda pobijana žalbom, navedeni rok teče od dana kad je predlagaču osiguranja dostavljena odluka drugostepenog suda kojom je ona potvrđena (stav 2.).

⁷⁴ Član 17. stav 1. ZONSIKD-a.

⁷⁵ Prema članu 17. stav 2. ZONSIKD-a: Osiguranje imovinske koristi iz stava 1. tog člana može se odrediti:

- a) zabranom otuđenja i opterećenjem nekretnine ili stvarnih prava upisanih na nekretnini, uz zabilježbu zabrane u zemljišnim knjigama, oduzimanjem nekretnine i njenim povjeravanjem na čuvanje i upravljanje Agenciji,
- b) zabranom osumnjičenoj, optuženoj ili povezanoj osobi da otuđi, sakrije, optereti ili raspolaže pokretnom imovinom, oduzimanjem i povjeravanjem tih stvari na čuvanje Agenciji,
- c) oduzimanjem gotovog novca i vrijednosnih papira, te njihovom predajom Agenciji,
- d) zabranom dužniku osumnjičene, optužene ili povezane osobe da im dobrovoljno ispunji svoju obavezu, te zabranom osumnjičenoj, optuženoj ili povezanoj osobi da primi ispunjenje te obaveze, odnosno da raspolaže svojim potraživanjima,
- e) nalogom banci ili drugom pravnom licu da osumnjičenoj, optuženoj ili povezanoj osobi uskrati da na osnovu njihovog naloga izvrši isplatu novčanih sredstava sa njihovog računa u vrijednosti za koju je određena privremena mjera,
- f) zabranom otuđenja ili opterećenja dionica, vrijednosnih papira, udjela u fondovima, udjela ili poslovnog udjela uz zabilježbu zabrane kod Registra vrijednosnih papira Federacije Bosne i Hercegovine, Registru privrednih društava, zabranom korištenja ili raspolaganja pravima po osnovu takvih dionica, vrijednosnih papira, udjela u fondovima, udjela ili poslovnih udjela, njihovim povjeravanjem na upravljanje Agenciji ili postavljanjem privremene uprave u društvu,
- g) zabranom dužniku osumnjičene, optužene ili povezane osobe da im preda stvari, prenese pravo ili obavi drugu novčanu transakciju.

ZONSIKD ne određuje izričito kome se sve mogu odrediti privremene mjere osiguranja. Slijedom odredbe kojom se određuje ko se, u smislu tog zakona, smatra „protivnikom osiguranja“, ⁷⁶ privremene mjere osiguranja se mogu odrediti prema optuženom (i osumnjičenom) i prema povezanoj osobi. ZONSIKD propisuje i ko se smatra „povezanom osobom“ u smislu tog zakona: podstrekač ili pomagač u krivičnom djelu; pravni sljedbenik učinitelja i saučesnika u krivičnom djelu ili druge fizičke ili pravne osobe za koje sud utvrdi da su na njih prenesene stvari ili prava koja predstavljaju imovinsku korist pribavljenu krivičnim djelom a da to prenošenje nije bilo u dobroj vjeri. ⁷⁷ Ovakvo određenje pojma „povezane osobe“ koja se kao protivnik osiguranja navodi uz „optuženog“ (a ne uz učinitelja krivičnog djela) otvara pitanje da li se povezanom osobom ima smatrati i onaj podstrekač ili pomagač u krivičnom djelu koji nema status osumnjičenog ili optuženog.

Premda su kao protivnik osiguranja označeni optuženi (i osumnjičeni) te povezana osoba, te, tako, označeni i kao osobe prema kojima se određuju privremene mjere osiguranja, rješenja kojima se određuje privremene mjere osiguranja mogu a u mnogim slučajevima i moraju sadržavati zabrane ili naloge i drugim osobama odnosno organima ili institucijama. Na osnovu odnosnih odredaba ZONSIKD-a može se zaključiti da rješenja o određivanju privremenih mjera osiguranja, osim protivniku osiguranja, u određenim slučajevima moraju sadržavati odgovarajuće naloge i Federalnoj agenciji za upravljanje oduzetom imovinom, dužniku osumnjičene, optužene ili povezane osobe, banci ili drugoj finansijskoj instituciji, Registru vrijednosnih papira, registru privrednih društava ⁷⁸ odnosno voditeljima javnih knjiga, javnih registara ili registara ⁷⁹.

Iako određuje da se po tom zakonu postupa na osnovu prijedloga tužitelja ⁸⁰ te da se i privremene mjere osiguranja oduzimanja imovinske koristi određuju na osnovu prijedloga tužitelja ⁸¹, ZONSIKD ne propisuje sadržinu prijedloga tužitelja za određivanje privremene mjere osiguranja. Zakonska odredba koja propisuje sadržinu prijedloga za oduzimanje imovinske koristi

⁷⁶ Član 4. stav 1. tačka g) ZONSIKD-a.

⁷⁷ Član 4. stav 1. tačka d) ZONSIKD-a.

⁷⁸ Član 17. stav 2. ZONSIKD-a.

⁷⁹ Član 18. stav 1. ZONSIKD-a.

⁸⁰ Član 2. stav 5. ZONSIKD-a.

⁸¹ Član 17. stav 1. i 3. ZONSIKD-a.

pribavljene krivičnim djelom u tzv. redovnom postupku za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom⁸² može biti od koristi pri definiranju sadržaja prijedloga za određivanje privremene mjere osiguranja oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. Iz nje se može zaključiti da taj prijedlog mora sadržavati podatke o osobi prema kojoj se predlaže određivanje privremene mjere osiguranja, opis i zakonski naziv krivičnog djela, podatke o imovinskoj koristi čije se oduzimanje osigurava, podatke i dokaze o imovini na kojoj se određuju privremene mjere osiguranja, te, kada je riječ o povezanim osobama, dokaze da je imovinska korist pribavljena krivičnim djelom prenesena na njih na način koji im daje status povezane osobe u skladu sa tim zakonom. Nije suvišno napomenuti da relevantna odredba ZPP-a propisuje da u prijedlogu za određivanje mjere osiguranja predlagatelj osiguranja mora istaći zahtjev u kojem će označiti tražbinu čije osiguranje traži, odrediti kakvu mjeru traži, sredstva i predmet mjera osiguranja.⁸³

ZONSIKD ne regulira ni nužan sadržaj rješenja o određivanju privremenih mjera osiguranja osim što propisuje da ono mora sadržavati tačno vrijeme na koje je privremena mjera određena⁸⁴ i, ako je privremenu mjeru potrebno

⁸² Član 10. stav 3. ZONSIKD-a.

⁸³ Član 276. stav 3. ZPP-a.

⁸⁴ Član 17. stav 3. ZONSIKD-a. Propust prvostepenog suda da u rješenju o određivanju privremenih mjera osiguranja naznači tačno vrijeme na koje je privremena mjera osiguranja određena, Vrhovni sud FBiH je u svojoj odluci broj 09 0 K 026779 16 Kž 2 od 20.07.2016. godine okvalificirao kao bitnu povredu odredaba krivičnog postupka zbog nerazumljivosti izreke rješenja, sa sljedećim obrazloženjem: „Prema izreci pobijanog rješenja proizilazi da će mjere osiguranja prema osumnjičenom trajati do donošenja odluke u predmetu istrage Kantonalnog tužiteljstva ... broj ... ukoliko se podnese optužnica, i u trajanju od godinu dana nakon podizanja optužnice ili do donošenja druge odluke suda u krivičnom predmetu u odnosu na osumnjičeno lice Š.E., a shodno odredbi člana 21. stav 2. u vezi stava 1. Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom. Slijedom toga, proizilazi da je ovakvim određenjem vremena trajanja mjere osiguranja, postupljeno suprotno odredbi člana 17. stav 3. Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom, te je takva izreka ujedno nerazumljiva i nejasna, jer se vrijeme trajanja mjere određuje prema budućem neizvjesnom događaju za koji se ne zna da li će, i ako hoće, kada nastupiti. Također, prvostepeni sud se u izreci pobijanog rješenja pozvao i na odredbu člana 21. stav 2. u vezi stava 1. pomenutog zakona, što izreku čini dodatno nerazumljivom, jer se ta odredba odnosi na rokove trajanja privremene mjere nakon pravomoćnosti presude, pa je onda jasno da takvo određenje ujedno predstavlja i prejudiciranje ishoda tog postupka, jer se u konkretnom slučaju radi o istrazi (čiji konačni rezultat je neizvjestan).“

upisati u javne knjige, nalog za upis privremene mjere u javne knjige, javne registre ili registre⁸⁵. U svakom slučaju, da bi se ta mjera mogla izvršiti te da bi bila identificirana imovinska korist čije se oduzimanje njome osigurava, izreka tog rješenja mora sadržavati podatke o osobi prema kojoj se određuje privremena mjera osiguranja, podatke o imovinskoj koristi čije se oduzimanje osigurava, određenje privremenih mjera osiguranja koje se izriču (sredstava i predmeta mjera osiguranja), te naloge odgovarajućim javnim registrima.⁸⁶ Nužnost postojanja podataka o imovinskoj koristi čije se oduzimanje osigurava nema za svrhu samo njenu identifikaciju nego i osiguranje neophodnih podataka za ocjenu srazmjernosti između određenih privremenih mjera osiguranja i cilja koji se želi njima postići.

Obrazloženja rješenja o određivanju privremene mjere bi pak trebalo sadržavati najprije razloge iz kojih proizilazi postojanje uvjeta za njihovo izricanje, prije svega, razloge na osnovu kojih je utvrđeno postojanje sumnje da je krivičnim djelom pribavljena imovinska korist, da osoba prema kojoj je privremena mjera osiguranja određena ima status osobe prema kojoj se one mogu odrediti i da postoji srazmjernost između cilja koji se želi njima postići i određenih privremenih mjera osiguranja. Nadalje obrazloženje tog rješenja mora sadržavati posebne razloge za svaku od određenih mjera osiguranja.⁸⁷

⁸⁵ Član 18. stav 1. ZONSIKD-a.

⁸⁶ Vrhovni sud FBiH, u svom rješenju broj 09 0 K 023702 16 Kž 9 od 13.07.2016. godine je našao da je izreka prvostepenog rješenja nerazumljiva zbog toga što: "Najprije, iz izreke pobijanog rješenja slijedi da u njoj nije navedena visina imovinske koristi koja se osigurava privremenom mjerom. Također, izreka pobijanog rješenja, ne sadrži podatke o vlasništvu nekretnina ... kao ni na čije ime je zakupljen sef broj 405 u ... bank ... u Sarajevu. Istim rješenjem određene su zabrane isplata novčanih sredstava sa računa kod odgovarajućih banaka dok u izreci rješenja nije navedena vrijednost za koju je određena privremena mjera, kako to propisuje odredba člana 17. stav 2. tačka e) Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom...

Obzirom na naprijed navedene nedostatke u izreci ... pobijanog rješenja osnovano se žalbom branitelja optuženog ukazuje da je izreka pobijanog rješenja nerazumljiva ..., te da je time učinjena bitna povreda odredaba krivičnog postupka iz člana 312. stav 1. tačka k) ZKP FBiH."

⁸⁷ U rješenje Vrhovnog suda FBiH, broj 09 0 K 023702 16 Kž 9 od 13.07.2016. godine konstatira se: "Nadalje, izrekom pobijanog rješenja je određena i privremena mjera da se blokira sef zakupljen na ime majke optuženog ..., a kojem pristup ima na osnovu punomoći optuženi ... Međutim, u skladu sa članom 17. stav 2. tačka b) osiguranje imovinske koristi se može odrediti zabranom osumnjičenoj, optuženoj ili povezanoj osobi, dok se prema stavu 2. tačka d) istog člana može odrediti zabrana dužniku osumnjičene, optužene ili povezane osobe. Dakle, iz navedene zakonske odredbe ne proizilazi da se

Propisujući postupak osiguranja oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, ZONSIKD sadrži odredbe i o stvarnoj, mjesnoj i funkcionalnoj nadležnosti za odlučivanje o prijedlogu za određivanje privremenih mjera osiguranja. O prijedlogu tužitelja za određivanje privremenih mjera osiguranja rješenjem odlučuje sud koji bi bio nadležan za suđenje u krivičnom postupku za krivično djelo iz kojeg je pribavljena imovinska korist koja je predmet osiguranja.⁸⁸ Funkcionalno nadležan za donošenje tog rješenja do podizanja optužnice je sudija za prethodni postupak, nakon podizanja optužnice do njenog potvrđivanja sudija za prethodno saslušanje, a, nakon njenog potvrđivanja, sudija pojedinac ili vijeće krivičnog odjeljenja suda u skladu sa ZKP-om FBiH⁸⁹. Odredba o

optuženom može odrediti zabrana i u odnosu na imovinu drugih, odnosno povezanih osoba, kako je učinjeno predmetnim rješenjem. Nadalje, iz obrazloženja pobijanog rješenja slijedi da ono ne sadrži nikakve razloge o tome na osnovu čega je naređeno da se blokira sef na ime majke optuženog. Naime, pobijano rješenje ne sadrži razloge da li se majka može smatrati povezanom osobom u skladu sa članom 4. stav 1. tačka d) Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom. To se isto odnosi i na mjere koje su određene u pogledu imovine određenih pravnih osoba.

Obzirom na naprijed navedene nedostatke u izreci i obrazloženju pobijanog rješenja osnovano se žalbom branitelja optuženog ukazuje da je izreka pobijanog rješenja nerazumljiva i da prvostepeni sud nije dao razloge o odlučnim činjenicama, te da je time učinjena bitna povreda odredaba krivičnog postupka iz člana 312. stav 1. tačka k) ZKP FBiH.”

Takođe, u rješenju Vrhovnog suda FBiH, broj 09 0 K 023702 16 Kž 9 od 13.07.2016. godine istaknuto je: “Osim toga, treba istaći da se osnovano u žalbi ukazuje da pobijano rješenje nema razloge o odlučnim činjenicama, a to je da li je određenom privremenom mjerom osiguranja dovedena u pitanje egzistencija porodice optuženog, odnosno da li je blokiranje računa pravnog lica, a koje je prema navodima u žalbi izvor egzistencije porodice optuženog stavljen prevelik teret na optuženog i da li je time optuženom povrijeđeno pravo na mirno uživanje imovine na čiju povredu se ukazuje u žalbi. Ovo posebno kada se ima u vidu, a na što je već ranije ukazano, da u pobijanom rješenju nije označena vrijednost za koju je određena privremena mjera a niti vrijednost imovine na kojoj je mjera određena, pa se ne može zaključiti da li je određena mjera proporcionalna vrijednosti imovinske koristi koja se osigurava donesenom privremenom mjerom osiguranja.”

⁸⁸ Član 17. stav 3. ZONSIKD-a.

⁸⁹ O načinu na koji se određuje nadležnost za odlučivanje o prijedlogu za određivanje privremenih mjera osiguranja nakon potvrđivanja optužnice, Vrhovni sud FBiH je u svojoj odluci broj 09 0 K 023702 16 Kž 9 od 13.07.2016. godine naveo: „... iz sadržine spisa i pobijanog rješenja slijedi da je protiv optuženih ... potvrđena optužnica, kojom im se stavljaju na teret ranije navedena krivična djela. Pobijanim rješenjem se odlučivalo o prijedlogu tužitelja za određivanje mjere osiguranja u skladu sa Zakonom o oduzimanju

funkcionalnoj nadležnosti za određivanje privremenih mjera, dakle, ne slijedi u potpunosti odgovarajuće odredbe ZKP-a FBiH o funkcionalnoj nadležnosti sudije za prethodno saslušanje. Tako, o prijedlogu za određivanje privremenih mjera osiguranja koji je podnesen nakon potvrđivanja optužnice a prije dostavljanja spisa predmeta sudećem sudiji ili vijeću, neće odlučivati sudija za prethodno saslušanje iako se predmet još uvijek nalazi kod njega. Riječ je o zakonskom rješenju koje bespotrebno komplicira postupanje sa spisom u ovoj fazi postupka.

ZONSIKD propisuje i rok u kojem je sud dužan odlučiti o prijedlogu – sedam radnih dana od dana podnošenja prijedloga tužitelja za određivanje privremenih mjera osiguranja⁹⁰ te određuje da je rješenje o određivanju privremenih mjera potrebno dostaviti organu nadležnom za njegovo izvršenje odmah a najkasnije prvog narednog radnog dana nakon dana donošenja rješenja⁹¹.

nezakonito stečene imovine krivičnim djelom. Prema odredbi člana 17. stav 4. ovog zakona, rješenje kojim se određuje mjera osiguranja do podizanja optužnice donosi sudija za prethodni postupak, nakon podizanja optužnice do njenog potvrđivanja sudija za prethodno saslušanje, a nakon potvrđivanja optužnice sudija pojedinac ili vijeće krivičnog odjeljenja suda u skladu sa ZKP FBiH. Prema odredbi člana 25. stav 1. ZKP FBiH, u prvom stepenu sudi vijeće krivičnog odjeljenja suda sastavljeno od trojice sudija (s obzirom da se optuženom stavlja na teret krivična djela za koja se može izreći kazna zatvora preko deset godina, nadležno je vijeće), a prema odredbi člana 25. stav 6. istog zakona, vijeće sastavljeno od troje sudija donosi odluke izvan glavnog pretresa. Kako je u konkretnom predmetu pobijano rješenje donio sudija pojedinac, a ne vijeće iz člana 25. stav 1. ili iz člana 25. stav 6. ZKP FBiH, osnovano se u žalbi branitelja optuženog ukazuje da je navedeno postupanje prvostepenog suda suprotno navedenoj zakonskoj odredbi što pobijano rješenje čini nezakonitim (član 312. stav 1. tačka a) ZKP FBiH)."

⁹⁰ Izjašnjavajući se o prirodi navedenog roka, Vrhovni sud FBiH je u svojoj odluci broj 09 0 K 023659 15 Kž od 18.02.2016. godine naveo: "... Okolnost da je od podnošenja prijedloga za određivanje mjere osiguranja pa do dana odlučivanja o istom proteklo više od sedam radnih dana ne može biti osnov za gubitak mogućnosti prvostupajskog suda (u ovoj fazi postupka funkcionalno je nadležno izvanraspravno vijeće) da o predmetnom prijedlogu mjerodavno odlučuje. Radi se o instruktivnom roku koji, u osnovi, treba osigurati pravovremeno odlučivanje o prijedlogu kantonalnog tužitelja za određivanje privremene mjere. U prilog prethodno navedene ocjene (da rok nije prekluzivan) ide i činjenica da odredbe koje se odnose na mjere osiguranja oduzimanja imovinske koristi stečene kaznenim djelom ne propisuju da sud pred kojim se konkretni kazneni postupak vodi, nakon što propusti da o prijedlogu odluči u roku od sedam radnih dana od dana njegovog podnošenja, o istom naknadno neće moći odlučivati."

⁹¹ Član 17. stav 8. ZONSIKD-a.

Iako propisuje da se protiv rješenja suda kojim se odlučivalo o prijedlogu tužitelja za određivanje privremenih mjera osiguranja može izjaviti žalba neposredno višem sudu u roku (od) tri dana od dana njegovog dostavljanja⁹², ZONSIKD ne određuje ko su subjekti žalbe protiv tog rješenja. S obzirom da u svakom postupku odlučivanja o prijedlogu za određivanje privremenih mjera osiguranja nužno moraju postojati predlagatelj osiguranja i protivnik osiguranja, lako se može zaključiti da pravo žalbe protiv tog rješenja imaju nadležni tužitelj, optuženi (i osumnjičeni) i povezane osobe. Ovome, svakako, treba dodati i branitelja osumnjičenog odnosno optuženog. Ali, za sada je otvoreno pitanje da li to pravo pripada i nekim drugim osobama kojima se takođe mogu izreći zabrane rješenjem o privremenim mjerama osiguranja (na primjer, dužnik osumnjičene, optužene ili povezane osobe). Potrebno je napomenuti da relevantna odredba ZKP-a FBiH propisuje da protiv rješenja donesenog u prvom stepenu stranke, branitelj i osobe čija su prava povrijeđena mogu podnijeti žalbu uvijek kad u tom zakonu nije izričito određeno da žalba nije dopuštena⁹³.

ZONSIKD takođe predviđa i mogućnost ukidanja, produženja, zamjene ili određivanja dodatne privremene mjere osiguranja uz odgovarajuću primjenu odredaba o njihovom određivanju⁹⁴ te način zaštite prava treće osobe⁹⁵.

4. Zaključak

ZONSIKD je značajno pojednostavio postupak određivanja privremenih mjera osiguranja oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom. U tom smislu, on može predstavljati doprinos, na zakonodavnom planu, efikasnijem suprotstavljanju oblicima kriminaliteta koje karakteriše pribavljanje imovinske koristi činjenjem krivičnih djela.

S druge strane, početak njegove primjene je značio i usložnjavanje zakonskog sistema uređenja privremenih mjera osiguranja u Federaciji BiH jer je, osim onoga propisanog ZONSIKD-om, za određena krivična djela, ostao u primjeni i onaj propisan ZKP-om FBiH. Čini se da za to, kako je navedeno već u uvodu, nema racionalnog opravdanja. Stoga je o nužnosti

⁹² Član 17. stav 6. ZONSIKD-a.

⁹³ Član 334. stav 1. ZKP-a FBiH.

⁹⁴ Član 20. stav 4. ZONSIKD-a,

⁹⁵ Član 23. ZONSIKD-a.

postojanja dva različita sistema određivanja privremenih mjera osiguranja nužno razmisliti pri prvim izmjenama ili dopunama navedenih zakona.

Neophodno je preispitati i adekvatnost odredbe kojom je propisano da se po ZONSIKD-u postupa na osnovu prijedloga tužitelja, a da će, u slučaju da tužitelj u postupku koji se vodi po tom zakonu ne podnese prijedlog za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom, sud po službenoj dužnosti donijeti odluku o oduzimanju te koristi. Zadržavanje takvog zakonskog rješenja, zahtijevalo bi i izričito određenje trenutka kada za sud nastaje to ovlaštenje odnosno obaveza kao i radnji koje je sud ovlašten odnosno dužan preduzeti kako bi to svoje ovlaštenje mogao koristiti odnosno dužnost ispuniti.

Dati pregled uređenja postupka određivanja privremenih mjera oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom pokazao je i propust zakonodavca da izričito odredi nužan sadržaj prijedloga za određivanje privremenih mjera osiguranja i rješenja o njihovom određivanju. To je u praksi, u početku primjene ZONSIKD-a, izazivalo određene poteškoće. U odsustvu opšteg određenja nužnih elemenata ovih akata i raznovrsnosti oblika pribavljanja krivičnim djelom imovinske koristi i privremenih mjera osiguranja njenog oduzimanja, te poteškoće se mogu očekivati i u budućnosti. Pri tome je potrebno posebno istaći i da se o nužnosti označenja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom čije se oduzimanje osigurava u prijedlogu za određivanje privremenih mjera odnosno u rješenju o njihovom određivanju samo posredno zaključuje na osnovu zakonskih odredaba koje se odnose na pojedine privremene mjere osiguranja iako se radi o ključnom elementu za razumljivost izreke samog rješenja o određivanju privremenih mjera i za ocjenu njihove usklađenosti s uvjetima za ograničenje prava na mirno uživanje imovine.

Posebnu poteškoću u primjeni ZONSIKD-a, o čemu je takođe bilo riječi, predstavlja neprecizno definiranje značenja izraza upotrijebljenih u tom zakonu (a, u nekim slučajevima i nepotrebno ograničavanje značenja upotrijebljenog izraza kao, na primjer, pri određenju šta se podrazumijeva pod pojmom – KZ FBiH) i nekonsekventna primjena i tako definiranih izraza. Fragmentizacija krivičnog zakonodavstva, ma kako neophodna bila u njegovom prilagođavanju pojedinim oblicima kriminaliteta i pronalaženju adekvatnog krivičnogpravnog odgovora na njega, a čemu svoj doprinos daje i ZONSIKD, ne bi nikako trebala voditi razgradnji krivičnogpravnog sistema. U

Ljiljana FILIPOVIĆ

PRIVREMENE MJERE OSIGURANJA ODUZIMANJA IMOVINSKE KORISTI
PRIBAVLJENE KRIVIČNIM DJELOM U FEDERACIJI BiH (217-243)

tom slučaju, umjesto da doprinese efikasnijem suzbijanju kriminaliteta može predstavljati izvor poteškoća u primjeni tog zakonodavstva i tako doprinijeti njegovom cjelokupnom slabljenju. Stoga bi, pri eventualnim izmjenama i dopunama ovog zakona trebalo voditi računa i o njegovom usklađivanju sa osnovnim zakonima – KZ-om FBiH i ZKP-om FBiH.

I, na kraju, pojednostavljenje postupka određivanja privremenih mjera osiguranja oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom nosi sa sobom i opasnost njihovog olakog određivanja. Stoga je i pri njihovom predlaganju i pri njihovom određivanju potrebno imati u vidu težinu posljedica koje njihova primjena može imati na osobe kojima je izrečena ali i da za štetu koja je posljedica privremene mjere osiguranja oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom odgovara Federacija BiH⁹⁶.

LITERATURA:

- 1) Čizmić, J., Komentar Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, Privredna štampa, Sarajevo, 2009. godina,
- 2) Dika, M., O standardima utvrđenosti činjenica u parničnom postupku, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, v. 36., br. 1, 2015. godina,
- 3) Ivičević, E., Oduzimanje imovinske koristi stečene kaznenim djelom, Hrvatsko udruženje za kaznene znanosti i praksu, Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Hrvatske, Zagreb, 2004. godina,
- 4) Ivičević Karas, E., Komentar Zakona o postupku oduzimanja imovinske koristi ostvarene kaznenim djelom i prekršajem, Narodne novine, Zagreb, 2011. godina,
- 5) Krapac, D., Kazneno procesno pravo, Prva knjiga: Institucije, Narodne novine, Zagreb, 2012. godina,
- 6) Sijerčić-Čolić, H., Hadžiomerađić, M., Jurčević, M., Kaurinović, D., Simović, M., Komentari zakona o krivičnom/kaznenom postupku u Bosni i Hercegovini, Zajednički projekat Vijeća Evrope i Evropske komisije, Sarajevo, 2005. godina,

⁹⁶ Član 22. stav 1. ZONSIKD-a.